

INSTYTUT NAUK PRAWNYCH
UNIWERSYTET NAUK SPOŁECZNYCH I HUMANISTYCZNYCH

Mgr Maria Agata Winogrodzka

Streszczenie rozprawy doktorskiej nt.

*"Zmniejszenie świadczeń byłych pracowników organów bezpieczeństwa państwa
i członków ich rodzin - zasady konstytucyjne a praktyka"*

Przedmiotem rozprawy jest przedstawienie, analiza oraz ocena wprowadzonych regulacji zmniejszających świadczenia byłym pracownikom organów bezpieczeństwa państwa oraz członkom ich rodzin w kontekście zgodności z zasadami konstytucyjnymi. Wybór tematu wynika ze względów poznawczych, związanych z dążeniem do bliższego wyjaśnienia procesu transformacji ustrojowej, ustawodawstwa oraz zagadnień konstytucyjnoprawnych odnoszących się tego okresu, jak i wniosków *de lege ferenda* sprowadzających się do konieczności podjęcia procesu ustawodawczego oraz uchwalenia nowych unormowań dotyczących zabezpieczenia emerytalno-rentowego byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa oraz członków ich rodzin. Należy podkreślić, że praca uwzględnia obecny stan prawny, dorobek doktryny oraz judykatury.

Celem pracy jest uzyskanie odpowiedzi czy regulacje dotyczące zmniejszenia świadczeń emerytalno-rentowych byłym funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa państwa oraz członków ich rodzin zawierają normy, które w adekwatny i efektywny sposób gwarantują nie tylko odpowiedni poziom polskiej legislacji ale odpowiadają również zasadom konstytucyjnym. Ponadto, czy przepisy te przyjęto z zachowaniem nabytych praw do świadczeń oraz czy powinny pozostać w systemie prawnym. Praca poświęcona jest krytycznej analizie regulacji i praktyki stosowania omawianych przepisów.

Główna hipoteza badawcza rozprawy sprowadza się do następującego stwierdzenia: zmniejszenie świadczeń emerytalno-rentowych byłym funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa państwa oraz członkom ich rodzin w praktyce nie odpowiada standardom konstytucyjnym.

W pracy zastosowano metodę dogmatyczną, polegającą głównie na analizie aktów prawnych i polskiego prawodawstwa lustracyjnego, z uwzględnieniem orzecznictwa

dotyczącego określonych zagadnień, uzupełnioną o analizę dostępnej literatury. Posłużono się także metodą komparatystyczną, która pozwoliła na ocenę rozwiązań stosowanych w polskim systemie prawnym w porównaniu z innymi porządkami prawnymi wybranych państw byłego bloku komunistycznego według kryteriów zastosowanych wobec funkcjonariuszy. Z kolei za pomocą metody historycznej przedstawiono ewolucję i działalność organów bezpieczeństwa państwa w okresie transformacji ustrojowej. W pracy zastosowano także metody badawcze związane z analizą jakościową, ilościową oraz metodę opisową.

Niniejsza dysertacja składa się ze wstępu 5 merytorycznych rozdziałów oraz zakończenia. W pierwszym rozdziale przedstawiono istotę wartości i zasad konstytucyjnych oraz charakterystykę zasady sprawiedliwości społecznej, niedziałania prawa wstecz, równości, prawa do zabezpieczenia społecznego, ochrony praw nabytych oraz zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także kwestie ochrony godności, wolności i praw człowieka i obywatela.

Rozdział drugi ma charakter porównawczy przybliży rozwiązania wybranych państw byłego bloku komunistycznego – Czechosłowacji, NRD oraz krajów nadbałtyckich – wobec funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa państwa. Punktem wyjścia do omówienia tego zagadnienia było przedstawienie modeli rozliczeń z przeszłością po upadku komunizmu. Następnie zanalizowano przepisy lustracyjne wobec funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa państwa i opisano działalność komisji weryfikacyjnych.

W rozdziale trzecim przybliżono genezę i działalność organów bezpieczeństwa państwa oraz proces dekomunizacji. Rozdział czwarty zawiera opis procesu zmniejszania świadczeń po wprowadzeniu ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r., a także wątpliwości konstytucyjne, główne założenia ustawy, proces zmniejszania świadczeń w praktyce oraz orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

W rozdziale piątym przedstawiono procedurę wprowadzania ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. i proces zmniejszania świadczeń byłym pracownikom organów bezpieczeństwa państwa oraz członkom ich rodzin. Na tym tle przedstawiono wątpliwości konstytucyjne co do przebiegu procesu legislacyjnego.

Zakończenie niniejszej pracy stanowi zestawienie głównych uwag oraz zawartych w jej treści ocen i wyników analiz, a także przedstawienie wniosków końcowych.

Słowa kluczowe:

zasady konstytucyjne, dekomunizacja, lustracja, proces legislacyjny.

